

Yttrande över På språklig grund

SOU 2025:9

Regeringskansliets diarienummer:U2025/00233

Skolinspektionen har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet *På språklig grund*. Yttrandet omfattar de delar av betänkandet där myndigheten har synpunkter. Det innebär att Skolinspektionen avstår från att lämna synpunkter på övriga förslag.

Sammanfattning

Skolinspektionen ser i likhet med utredningen behov av att undervisningen i svenska för elever som är nybörjare i svenska språket förbättras. Myndigheten bedömer att utredningens förslag om införande av grundläggande svenska som andraspråk kan bidra till detta.

Skolinspektionen tillstyrker följande förslag:

- 8.1.1 Grundläggande svenska som andraspråk ska införas med nya kursplaner
- 8.1.2 En tidsgräns ska införas i de obligatoriska skolformerna
- 8.1.3 Betyg ska inte sättas för elever som läser grundläggande svenska som andraspråk
- 8.1.4 Elever som läser grundläggande svenska som andraspråk ska inte delta i nationella prov i ämnet
- 8.1.5 Elever i anpassade gymnasieskolan ska få tillgång till ämnet svenska som andraspråk på anpassad grundskolenivå
- 8.1.6 Svenska för invandrare inom gymnasieskolans introduktionsprogram
- 8.1.7 Målgruppen för svenska som andraspråk ska ändras
- 8.1.8 Rektorn ska besluta om undervisning i svenska som andraspråk
- 8.1.9 Ett kartläggningsmaterial för bedömning av en elevs behov av svenska som andraspråk ska utarbetas

Skolinspektionen instämmer inte i utredningens bedömningar att:

- 8.2.6 Regeringen bör ge Statens skolinspektion i uppdrag att granska undervisningen för nyanlända elever som är nybörjare i svenska språket
- 17.4.2 Regeringen bör ge Statens skolinspektion i uppdrag att granska modersmålsundervisningens kvalitet utifrån olika aspekter.

Nedan följer Skolinspektionens synpunkter.

Synpunkter på förslagen

Yttrandet följer den ordning och rubriksättning som förslagen presenteras enligt i betänkandet.

Utredningens förslag

8.1.1 Grundläggande svenska som andraspråk ska införas med nya kursplaner

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Skolinspektionen är medveten om nuvarande svårigheter att tillämpa kursplanen för svenska som andraspråk för bland annat nyanlända elever som helt saknar kunskaper i svenska språket. Myndighetens delar utredningens uppfattning att införande av nya kursplaner som är anpassade till nybörjare i svenska språket bör bidra till mer ändamålsenliga förutsättningar för att undervisningen möter denna elevgrupps behov. Skolinspektionens vill dock peka på att den kan finnas risker om elever som följer olika kursplaner undervisas i samma klassrum. Skolinspektionens kvalitetsgranskning av språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska¹ visade att det ibland inte var någon större skillnad mellan undervisningen i svenska och svenska som andraspråk trots att eleverna följde olika kursplaner. Skolinspektionens kvalitetsgranskning av svenska som andraspråk² visade även på liknande problem. Den sistnämnda granskningen visade även att det fanns utvecklingsbehov på majoriteten av de granskade skolorna inom de tre områden som omfattades av granskningen: bedömningen av vilka elever som ska läsa ämnet, rektors givande av förutsättningar för undervisningen samt undervisningen i sig.

¹ Skolinspektionen (2010) Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska

² Skolinspektionen (2020) Svenska som andraspråk årskurs 7–9. Dnr 2018:7752

8.1.2 En tidsgräns ska införas i de obligatoriska skolformerna

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Myndigheten anser att två år är en rimlig tidsgräns för att elever inte ska riskera att omotiverat länge delta i grundläggande svenska som andraspråk och därmed inte ges förutsättningar att komma vidare i sitt lärande. För att denna tidsgräns ska kunna granskas av Skolinspektionen är det viktigt att beslut om deltagande i undervisningen är dokumenterade. Det gäller även då en elev byter till annan skolenhet, något som är vanligt förekommande bland nyanlända elever.

8.1.3 Betyg ska inte sättas för elever som läser grundläggande svenska som andraspråk

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Eftersom de elever som läser grundläggande svenska ska göra det under en begränsad tid och betyg i ämnet inte kan ligga till grund för behörighet eller användas för urval till ett nationellt program i gymnasieskolan instämmer Skolinspektionen i utredningens bedömning att det inte finns behov av betyg. Som utredningen påpekar är det dock viktigt att elevens kunskapsutveckling noga följs och återkopplas till eleven.

8.1.4 Elever som läser grundläggande svenska som andraspråk ska inte delta i nationella prov i ämnet

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Skolinspektionen anser i likhet med utredningen att det inte vore rimligt att eleven skulle omfattas av prov som grundar sig på undervisning i svenska och svenska som andraspråk innan eleven deltagit i sådan undervisning. Dessutom saknas betydelse av sådant deltagande då betyg inte föreslås sättas i grundläggande svenska som andraspråk

8.1.5 Elever i anpassade gymnasieskolan ska få tillgång till ämnet svenska som andraspråk på anpassad grundskolenivå

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Skolinspektionen delar utredningens uppfattning att nyanlända elever i som går ett nationellt program i anpassade gymnasieskolan kan ha behov av en kursplan som är anpassad såväl till elever som är nybörjare i svenska språket som till elever med intellektuell funktionsnedsättning.

8.1.6 Svenska för invandrare inom gymnasieskolans introduktionsprogram

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Skolinspektionen delar utredningens uppfattning att det framstår som obehövt att elever som deltar i svenska för invandrare inom gymnasieskolans språkin introduktion även skulle erbjudas möjlighet att läsa grundläggande svenska som andraspråk vars syfte också är att ge grundläggande kunskaper i svenska språket.

8.1.7 Målgruppen för svenska som andraspråk ska ändras

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Enligt Skolinspektionen bidrar de ändrade formuleringarna av målgruppen till ökad tydlighet i fråga om vilka elever som har behov av att läsa ämnet svenska som andraspråk. Det bör, tillsammans med förslaget om användning av kartläggningsmaterial för bedömning av elevs behov av svenska som andraspråk, bidra till att göra behovsbedömningen mer träffsäker och likvärdig samt förbättra möjligheten för Skolinspektionens tillsyn.

8.1.8 Rektorn ska besluta om undervisning i svenska som andraspråk

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

8.1.9 Ett kartläggningsmaterial för bedömning av en elevs behov av svenska som andraspråk ska utarbetas

Skolinspektionen tillstyrker förslaget.

Det bör enligt myndigheten bidra till ökad kvalitet och likvärdighet i behovsbedömningarna och underlätta Skolinspektionens granskning. Skolinspektionens kvalitetsgranskning av svenska som andraspråk³ visade att vid majoriteten av de granskade skolorna gjordes ofullständiga bedömningar av elevers behov. Granskningen visade att det vid många

³ Skolinspektionen (2020) Svenska som andraspråk årskurs 7–9. Dnr 2018:7752

skolor fanns risk för att elever läste fel ämne och att det fanns risk för att bedömningen gjordes på olika sätt på en och samma skola.

Utredningens bedömningar

8.2.6 Granskning av undervisning för nybörjare i svenska språket

17.4.2 Granskning av modersmålsundervisningens kvalitet

Skolinspektionen delar inte utredningens bedömning att regeringen bör ge Skolinspektionen i uppdrag att granska undervisningen för nyanlända elever som är nybörjare i språket och modersmålsundervisningens kvalitet.

Av Skolinspektionens instruktion (2011:566)⁴ framgår av 2 § att Skolinspektionens kvalitetsgranskning och tillsyn ska genomföras med utgångspunkt bland annat i en behovsanalys. Myndigheten anser att detta är en viktig utgångspunkt och ett ändamålsenligt sätt att styra en inspektionsmyndighet. Det är enligt Skolinspektionen viktigt att myndigheten har utrymme att själv prioritera vilka områden myndigheten ska fokusera på. Skolinspektionens prioriterar i sin tillsyn att granska där elever löper störst risk för att inte få en god utbildning, vilket även ligger i linje med instruktionen för myndigheten.

I ärendets slutliga handläggning har chefsjurist Klara Cederlund, jurist Nina Forsgren och utredare Johanna Fredman deltagit.

Torun Rudin
Stabschef

Carin Wolf
Föredragande, utredare

⁴ Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion